
Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektromos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságotréning

<http://www.acoach.hu>

ELEKTROMOS COACH-OKRÓL ÁLMODNAK A COACHE-K?

DR. KOLLÁR JÓZSEF

Maslow (2003) Az önmegvalósító emberek kreativitása című cikkében elkülöníti egymástól a kimagasló képességekkel rendelkező emberek kreativitását az önmegvalósító kreativitástól. Utóbbival rendelkező személy nem képes létrehozni értékes műalkotásokat, viszont például kiváló anya lehet. Egy érdekes étel elkészítése sokkal kreatívabb tettként értékelhető, mint egy rossz vers megírása, vagy egy unalmas színházi előadás rendezése. Az önmegvalósító kreativitást mutató emberekre jellemző, hogy nem a megszokott módon látják és láttatják a dolgokat, hasonlóan a mesebeli kisfiúhoz, aki rögtön észrevette, és persze meg merete mondani, hogy a császár meztelen.

Az ilyenek meglátják az újat, a nyersét, a konkrétat, az idiografikusát, de ugyanúgy látják az általánosot, az elvontat, a skatulyázottat, a kategorizáltat és az osztályozottat is. Ennek következtében sokkal inkább a természetes való világban élnek, mint a fogalmak, absztrakciók, elvárások, hiedelmek és sztereotípiák szavakon alapuló világában, amelyet legtöbbször összekevernek a valódi világgal (Maslow, 2003, 222).

Az önmegvalósító kreativitást mutató személyek viselkedése hasonlít a magukat biztonságban érző, boldog gyermekekére. A közhelyek és megcsontosodott nézetek fölött lebegve, a „szabadság enyhe mámorában” élnek. Nem skatulyáznak és magukat sem hagyják klisék közé zárni, képesek különféle aspektusból látni a dolgokat, és nem zárkóznak el, pusztán önvédelemből, a váratlan élmények elől. „Észlelésük és kifejezőkészségük ártatlansága kifinomult elmével párosul” (Maslow, 2003, 223). Kitörni a megszokott rutinokból, és kibírni a „lét elviselhetetlen könnyűségét” embert próbáló feladat.

Könyvünkben a tehetségre, illetve és az önmegvalósító kreativitást mutató személyre egyaránt úgy tekintünk, mint olyan szuper-holonra, amely eredeti módon reprezentálja magát és a külvilágot, azaz van stílusa.

Arthur Danto, amerikai filozófus Buffont idézve úgy véli, hogy a velünk született "stílus [vagyis a tudatbéli reprezentáció eredeti módja, melyet szembeállít a tanulható modorral] az embere maga" (Danto, 1996, 195). Ezzel szemben szerintünk termékenyebb a stílust az "ember képének" tekinteni, mert így

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektromos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságotréning

<http://www.acoach.hu>

megszabadulhatunk az eredeti elképzelés esszencializmusától. Egy gondolat kísérlet révén fejtjük ki a kreativitásról vallott nézeteinket. Megkíséreljük megcáfolni azt az elképzelést, miszerint, ha Bach műveit fűgáiró mechanizmus révén hozta volna létre, akkor szükségképpen stílustalan, modoros, vagyis kreativitás híján való alkotások születtek volna. Ez azért fontos számunkra, mert ha sikerrel járunk, akkor bizonyítást nyer, hogy a modor a coaching során stílussá alakítható, anélkül, hogy „átprogramoznánk” a hozzánk fordulókat.

Philip K. Dick Álmodnak-e az androidok elektromos bárányokról? című regényében az androidoknak, akik legalább olyan okosak, mint mi, nincs empátiájuk, ezért az empátiát mérő Voight-Kampff teszt többé-kevésbé lehetővé teszi az őket üldöző fejdázsz, Rick Deckard számára, hogy megkülönböztesse őket az emberektől. A könyv alapján készült Szárnyas fejdázsz című film rendezői változatából viszont egyértelműen kiderül, hogy a minden szempontból emberi főszereplő is android, vagyis megkülönböztethetetlen tőlünk: illeszkedik azon személyiségmintázatok egyikéhez, amiket kultúránk nagyra értékkel. Amivel leginkább megtéveszti a nézőt, az (sebezhetőségén túl) nem más, mint egyediségének védjegye: a stílusa. Csak a film végén jövünk rá, hogy a főszereplő egy izgalmas személyiségnek látszó szuper-holon, amely jól nyitja a kulturális evolúció által tervezett zárat. Dick regényében felbukkan egy Phil Resch nevű másik fejdázsz is, akiről Deckard sokáig azt hiszi, hogy android, mivel szikrányi empátiát sem érez azok iránt, akiket likvidálnia *kell*. Deckard etikus, önmegvalósító életet él, míg a másik fejdázsz a moralitás által programozott, merev kategóriákban gondolkodó ember megtestesítője (Williams, 1985, 177-8; Shusterman, 2003, 435-444). Bár a moralitás az etikának mint holonnak csupán része, mégis sokan úgy tekintenek rá, mintha mindent átfogó egész lenne, mely a kötelességek konzisztens szisztémájaként képes előírni számunkra, hogy miként cselekedjünk. Williams megkérdőjelezi a moralitás általános-érvényűségét, és a cselekedeteinket előíró felsőbbrendű tekintélyét. Az etika azon a felismerésen nyugszik, hogy a boldog élet a kötelességek teljesítésénél többet jelent. Mindebből nem következik az, hogy az etika semmibe veszi a morális szempontokat, csupán az, hogy elutasítja a moralitás abszolút hatalomra törő igényét, vagyis az előre gyártott törvényjellegű általánosításokat, ha jó ok van rá, semmibe veszi. A moralitás ebből a szempontból olyan holonnak tekinthető, mely miközben integrálódik az etika-holonba, megtartja autonómiáját vele szemben. A morális, mcdonaldizált kötelességek a jó életre irányuló etikai elképzelések részhalmazának tekinthetők, az etikai mérlegelések a morálisakkal szemben jobban hasonlítanak

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

Elektromos coach-okról
álmodnak a coache-k?

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

az esztétikai ítéletekhez, mint a logikai vagy jogi procedúrákhoz. "Az igazság megtalálása a legalkalmasabb és legvonzóbb *gestalt* megelégedésnek a kérdésévé, valamint az adott élethelyzetben a különféle (vagy eltérő módon kihangsúlyozott) tulajdonságok legvonzóbb és legharmonikusabb konstellációjának a felfogásává válik" (Shusterman, 2003, 443).

Dick regényében a másik fejedő, Phil Resch morális holon, aki előzetes szabályoknak alárendelt, életet él, és minden körülmények között végrehajtja azt, amit rábíztak, vagyis ártalmatlanná teszi az emberek számára potenciális veszélyt jelentő androidokat, még akkor is, ha kiderül róluk, hogy ártatlanok, illetve ártalmatlanok. Vele szemben Rick Deckard az úgynevezett esztétizált (de-mcdonaldizált) etika, vagyis az önmegvalósító kreativitás (Rorty, 1994, 1997, 181-260; Shusterman, 2003, 428-468) megtestesítője, aki számára "a viselkedés finom árnyalatai" (Wittgenstein, 1992, 294, 296) többet jelentenek a kötelességek mechanikus végrehajtásánál. Wittgenstein terminusaival Resch aspektus- és jelentésvakságban szenved, vagyis nincs képzelőereje, míg Deckard számára nagy jelentőséggel bír, ha "az arc a szó jelentését magába szívta" (Wittgenstein, 1992, 314), azaz kreatívan és empatikus módon viszonyul ember- és androidtársai megnyilvánulásaihoz. Resch, a morális holon, inkább megfelel az elektromos coachee ideáljának, mint Deckard, aki a *homo ethicus* megtestesítője, habár a film alapján ő a műtermék. A két szereplő azért paradigmikus számunkra, mert a könyvben a valódi ember úgy viselkedik, mint egy gép, hiszen szabályokat követve cselekszik, vagyis minden akcióját az őt irányító "moralitás-program" vezérli, szemben Deckarddal, aki annak ellenére, hogy a gép, kreatív, képzelettel működő módon, gyakran az előírásokkal szemben hozza meg döntéseit. Az különbözteti meg a két karaktert egymástól, hogy utóbbit furcsán, eredeti módon, stílusosan reprezentálja a világot és önmagát. Ez azért meglepő, mert konvencionálisan úgy véljük, hogy a stílus a személyiség magja, originalitásának záloga, és ezért az általunk gyártott mesterséges alkotásoknak csak az eredeti stílust utánozó modoruk lehet. Ha az adott személy stílusát Danto (1996, 191-201) nyomán a tudatbéli reprezentáció módjának, velünk született tehetségnek tekintjük, akkor a robotoknak és androidoknak nem is lehet stílusuk, hiszen tudattal nem rendelkező műtermékek. Ez az akadály azonban inkább előítéleteinkből, mintsem korlátainkból fakad. Dennett (1998, 154-159) úgy véli, azért bízhatunk abban, hogy egy napon a robotok tudatosá válnak, mert mi is a természetes szelekció által gyártott tudatos robotok vagyunk: összetett, önszabályzó, önfenntartó fizikai mechanizmusok. A tudatos robotok létrehozásának lehetetlensége mellett általában három fő érvet

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektormos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

szoktak felhozni. (1) Az egyik széles körben elterjedt álláspont szerint a robotok materiális tárgyak, a tudatosság viszont immateriális szellemi anyagból épül fel. Ez az elképzelés annak a vágnak a kifejeződés, ami ki szeretné emelni az elmét a tudományos vizsgálódás világából, egy fennköltebb szférába. Egy másik felfogás szerint (2) mivel a robotok (definíciójuk alapján) nem organikusak, a tudatosság az organikus agy sajátja. Persze, ha ugyanazokat a funkciókat ellátják, akkor ellenzőinek nem lehet semmi kifogásunk a fémről, szilikon chipkekből, üvegből, műanyagból stb. készült funkcionális egységekkel szemben. (3) A következő érvet elfogadók úgy vélik, hogy a tudatosság irtózik a művitől, csak a természetes, az eredeti és a nem mesterségesen létrehozott dolgok lehetnek tudatosak. Dennett egyebek mellett egy képzőművészeti példával világít rá e mítosz rejtett előfeltevéseire. Az originalitás elkötelezett hívei szerint egy Cézanne kép és tökéletes hamisítványa abban különbözik egymástól, hogy az előbbi a valódi, eredeti és értékes, az utóbbi pedig ennek értéktelen mása, még akkor is, ha egyébként megkülönböztethetetlenek egymástól. Danto (1996, 194-201) szellemében azt mondhatjuk, hogy előbbinek egyéni, csak rá jellemző stílusa van, míg utóbbi ennek csupán a másolata: nincs stílusa, csak modora. A stílus szerinte veleszületett tehetség, míg a modor tanulható, miközben elismeri, hogy külső megnyilvánulásaik azonosak lehetnek. A bázis- és nem-bázis- ismeretek és cselekedetek megkülönböztetésére alapozza érveit. Egy ismeret akkor nem bázis-ismeret, ha azt, amit tudunk, valami másra, már ismert dologra támaszkodva tudjuk. Cselekedetünk akkor nem bázis-cselekedet, ha *a*-t csak *b*-vel együtt tudjuk csinálni, vagyis *b* nélkül nem lehetne *a*-t megtenni. Danto megidézi Galileit, aki amellet érvelt, hogy mindent tudhatunk, amit Isten, de míg ő közvetlenül, intuitíve rendelkezik ezekkel az ismeretekkel, nekünk következtetéseket kell használnunk. Isten cselekedetei tehát - folytatja Danto - bázis-cselekedetek, vele szemben mi a megfelelő technológia révén juthatunk hasonló tudás birtokába. Szerinte a stílus ilyen bázis-cselekedet, nem szakértelem és hozzáértés eredménye, hanem vele született tehetség, sőt "a stílus maga az ember, ahogyan [...] megszületik" (Danto, 1996, 195). Véleménye szerint, ha megértjük a stílus és a modor közötti különbséget, akkor valami nagyon fontosat tudunk meg emberi létünkről. Elképzelése meghatározó szerepet játszik az ontológiai coachingról vallott teóriánkban. Mivel elfogadja azt a buffoni kijelentést, hogy a stílus maga az ember, úgy véli, ha jobban megértjük a stílus mibenlétét, akkor magához az ember lényegéhez (vagyis ontológiájához) is közelebb férkőzhetünk. Szerintünk, ha képesek vagyunk feltárni, hogy a hozzánk forduló eredeti módon reprezentálják-e (tehát stílusosan) a világot, vagy csupán mások stílusa határozza meg viselkedésüket, vagyis

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektormos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

csupán modorral bírnak, akkor nagyot lépünk előre. A mások életstílusának való totális alárendelődés az ember-holonok integrációjának infantilis formája, mely veszélyesebb, mint a túlzott önérvényesítés. A feladatunk ekkor az, hogy a modort stílussá alakítsuk, vagyis a totális azonosulást hierarchikus és kreatív tudatossággal váltsuk fel. Danto szerint persze ez nem olyan könnyű. A szakismeretet szembeállítja a tehetséggel, hiszen utóbbinak logikailag adottnak kell lennie, ha elsajátítható volna, akkor nem tehetségnek hívnánk. A szakismeretet jelen kontextusban mechanikus döntések metaforájának tekintjük: az életet futószalagként kezelő, mcdonaldizált szemlélet diadalmenetének. A szakember előállítható, vele szemben Danto szerint a tehetséget nem lehet előállítani, csak gondolni. A "szaktudás" és "hozzáértés" az emberi élet mcdonaldizálható tereiben használható kifejezések, míg a "tehetség" a lét de-mcdonaldizált szféráiban alkalmazható: a természet tékozló szeszélyére utalunk vele. Danto a stílus és a modor elkülönítése során akaratlanul is misztifikálja az előbbit. Az önmagunknak, illetve másoknak történő hiedelemtulajdonítás közötti különbségre építi érvét. Amikor egy adott személy úgy véli, hogy *s*, akkor hisz is, hogy *s* igaz. Ez nyilvánul meg abban a nyelvi gyakorlatban, hogy általában nem mondjuk, hogy azt hisszük, hogy *s*, hanem egyszerűen úgy cselekszünk, mintha *s* igaz lenne. Lényegi különbség van aközött, hogy *s* saját hitem, vagy másoknak tulajdonítom. Nem jelenthetem ki ellentmondás nélkül, hogy "azt hiszem, hogy *s*, de *s* hamis", a másik személyről viszont nyugodtan állíthatom, hogy "azt hiszi, hogy *s*, de *s* hamis" (Danto, 1996, 199). Amikor a másik meggyőződésére hivatkozom, akkor rá utalok és nem a világra, míg ő meggyőződéseinek kinyilvánítása során a világról mond valamit, és nem magáról. Danto szerint az imént bemutatott, egyébként széles körben elfogadott, premisszákból az következik, hogy az adott meggyőződések birtokosuk számára átlátszóak, és oly módon olvassa általuk a világot, hogy közben őket nem olvassa. Hiedelmei viszont mások számára átlátszatlanok, olvashatóak, de a többiek nem arra használják őket, hogy rajtuk keresztül lássák a világot. Danto szerinte abban az esetben mégis tudom hiteimet kívülről látni, amikor valaki felhívja rájuk a figyelmemet, vagy az adott hiedelem nem egyeztethető össze a környezetemmel. Véleményünk szerint itt semmi másról nincs szó, mint a megértés és az értelmezés közötti különbségtétel összemosásáról (Shusterman, 2003, 231-264). Mások hiedelmei éppen úgy átlátszóak, mint a sajátunk abban az esetben, ha megszokottak, jól illeszkednek az adott nyelvjáték elfogadott szabályaihoz. Interpretációra csak akkor érdemesek, ha valami probléma merül fel, váratlan inkonzisztencia vagy egyéb zavar. A stílus és a modor egyaránt szubsztrátum-semleges (Dennett, 2003, 188-9)

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektromos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

mintázat, melyben mintegy testet ölt ezen mintázatok létrehozó ágens eredetisége vagy az eredetiséget csak szimuláló, mcbullshitelt modora. Ezek a mintázatok publikusak, és nem az eredetiség okai, hanem kritériumai. Danto azt állítja, hogy a stílus struktúrája hasonló a személyiség szerkezetéhez, egy adott stílus megismerése nem azonosítható csupán egy bonyolult taxonómiai folyamattal, hanem a személy karakterének, jellemzőinek a feltárásával. A stílussal bíró személy nem képes csak közvetett módon tudatára ébredni annak, hogy miként reprezentálja a dolgokat. Ahhoz, hogy megőrizhesse a stílus kitüntetett szerepét a modorral szemben, Dantonak azt kell feltételeznie, hogy ez a reflexió mindig utólagos, a szokatlan módon reprezentáló elme, csak a többiek vagy a külső világ közvetítésével tudatosíthatja magában eredetiségét. A modor viszont bizonyos előzetesen megtanult szabályok követése, vagyis tanítható, elleshető, paragrafusokba foglalható. Az elektromos bárányokról álmodnak az androidok? című könyvben Rick Deckard kreatív, eredetinek, váratlannak, kifinomultnak látszott, vagyis volt stílusa, míg fejedelmestárs, az előzetes szabályok révén cselekvő Resch a moralitás által előreprogramozott android-eltüntető gépnek tűnt. Danto elképzelése alapján mikor rádöbbenünk, hogy Deckard android – hasonlóan ahhoz, ahogy egy hamisítvány esetében, amit eddig eredeti reprezentációnak, vagyis stílussal bírónak tekintettünk –, az eredeti reprezentáció értéktelen szimulációjának látjuk. Ekkor Dekard-ot (mivel valójában android) egy "stíluszsimuláló program" irányítja, vagyis látszólagos eredetisége semmivel sem valóságosabb, mint Resché. Sőt utóbbira innentől kezdve tekinthetünk úgy, mint olyan emberre, aki csak metaforikusan példázza (Goodman, 1976, 94) az androidságot: Phil Resh fejedelmestárs jéghideg androidként. Ha később mégis kiderülne róla, hogy android, akkor a fenti kijelentés elveszítené metaforikusságát, tudata újra láthatatlanná válna, és így kikerülne az eredeti stílussal rendelkező holonok halmazából.

Nem nehéz észrevenni, hogy Danto az öntükrözés problematikájának segítségével kísérli meg megvilágítani a stílus és a modor közötti különbséget. A szokatlan módon (eredeti stílusban) reprezentáló elme-holon nem "látja" közvetlenül magát, csak közvetett módon, hasonlóan minden bonyolult és konzisztens rendszerhez. Dantonak tehát elvben igaza van: ahhoz, hogy az *én* önmagáról alkotott "képe" konzisztens maradjon, a rá vonatkozó igazságok egy részének szükségképpen elérhetetlennek kell lenniük számára. Ahhoz hasonlóan, hogy az arcunkat is csupán a tükörben, vagy mások szemében látjuk, tudatunk szerkezetét sem vagyunk képesek a tükrözésre használt eszközök nélkül, ha csak részlegesen is, megragadni. Danto

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektormos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

szerint a stílus a reprezentáció váratlan, előre nem kiszámítható módjával azonosítható, míg a modor csak azt, szimulálja, ahogy a kreatív ember vagy android eredeti módon reprezentál. Az adott rendszer számára önnön stílusa, csak külső rendszerek közvetítéssel válik láthatóvá, de ha az ebből leszűrt szabályok révén próbálja finomítani stílusát, akkor, Danto olvasatában, szükségképpen modorossá válik. A stílus ilyen értelemben nem fejleszthető, nem alakítható a kritikai reflexió révén, a coach vagy a tanácsadó a valóban eredeti ágensekkel nem képes érdemi módon kommunikálni, csak a modorosakkal. Egyetlen feladat maradna így a coach számára, észre kell vennie, ha egy hozzá forduló egyéni módon reprezentálja a világot, vagyis van stílusa, viszont a modort nem tudná stílussá formálni. Danto ezeket az implikációkat természetesen nem fogadná el, hiszen nem illeszkednek az emberről alkotott anti-esszencialista elképzeléséhez. Elméletének alapvető hibája, hogy a stílust esszencialista módon azonosítja a személyiséggel, és veleszületett tehetségnek tekinti az eredeti reprezentációt.

Vele szemben Wittgenstein (1995, 113) úgy véli, abban buffoni kifejezésben, hogy a stílus maga az ember van valami bunfordi epigrammatikus rövidség, ezzel szemben a "stílus az ember képe" új távlatot nyit. A stílus maga az ember kijelentés azt implikálja, hogy a reprezentáció eredeti módja bent van a fejünkben, míg a "stílus az ember képe" csupán azt, hogy bizonyos (szokatlan, egyszerre taszító és vonzó) belső tudattartalmakat tulajdonítunk annak, aki adott kontextusban eredeti módon használja a nyelvet, furcsán mozog, szokatlan viselkedés-mintázatokat produkál. A tudatát mint médiumot ekkor nem feltárjuk, hanem megkonstruáljuk. Wittgenstein szerint "[a]z ember az emberi lélek legjobb képe". ("Der Mensch ist das beste Bild der menschlichen Seele."), "[...] a stílus az ember képe." ("[...] daß der Stil das Bild des Menschen sei". Ha az ember vagy az emberi test a lelket legtökéletesebben reprezentáló képként működik, melyet a stílus reprezentál akkor (mivel Wittgenstein a képeket a folyamatos aspektuslátás paradigmatis eseteiként kezel) az adott emberi viselkedéshez (ontológiai coachokként) a képek befogadásához hasonló módon kell viszonyulnunk.

Danto (1996, 197) úgy véli, ha a korabeli vádak igazak lettek volna és Bach tényleg fúgairó titkos gépet használt volna művei létrehozása során, akkor a mechanikus úton előállított fúgáknak logikailag nem lehetne stílusa, mivel az alkotó nem közvetlenül, hanem egy mechanikus, szabályok, listák és kódok révén működő eszköz által hozta volna létre műveit. Bár Danto nem mondja ki, ezek legfeljebb Bach modorát reprezentálták volna, és nem a stílusát. A stílusosnak *mutatják* magukat, de nem *rendelkeznek*

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektormos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

vele. Danto érvelése könnyedén cáfolható. Egy bizonyos leírási szinten mindannyian ilyen szabályok listák és kódok által irányított, mcdonaldizált gépek vagyunk, hiszen az agyunk olyan reprezentációs rendszer, mely a fizikai világ része, működése a fizika révén elvileg előre jelezhető. Az agyunk bonyolult számítógépnek tekinthető, melyre a természetes és kulturális evolúció telepített (mc-, poszt- és de-mcdonaldizált) programokat. Danto azt előfeltételezi, hogy nem lehet egy program eredeti, vagyis a fűgáíró gép nem tesz mást, mint hogy létrehozójának előzetes terveit mechanikusan megvalósítja. Feltehető az a kérdés, hogy ha a gépezet "túlszárnyalja" a készítőjét és eredeti zenét szerez, akkor ez kinek a dicsősége. Az originális dallam az eredeti program mélyén lapult, vagy a fűgakészítő rejtett zsenijét a berendezés mintegy felszínre hozta, vagyis láthatóvá tette a stílusát? E komplex és eredeti tevékenység származhat az egyszerű mechanizmusok kombinációjából? Ha kissé módosítva az eredeti történetet egy fűgáíró programot készítő programozóval helyettesítjük a mechanikus szerkezet készítőjét, akkor a kérdésre adott válasz alkalmas lesz arra, hogy a mi problémánkra is választ kapjunk, nevezetesen, hogy a programozott modor a coaching során stílussá alakítható-e. Ha a program könnyen azonosítható műveletek sora révén "alkotta" meg a zenét, akkor csupán a programozó előzetes gondolatait tette explicitebbé, vagyis ebben az esetben nyugodtan feltételezhetjük, hogy az eredeti ötletek a program készítőjének fejében voltak. Ha ezt egy személy viselkedésére vonatkoztatjuk, akkor a programozó itt nem más, mint a szülői és társadalmi elvárások. Ha viszont a programot nyomon követve nem tudunk rájönni, hogy miként hozta létre az eredeti zeneművet, akkor önálló "gondolatokat" kell tulajdonítanunk a program által futtatott gépezetnek. A program létrehozásáért a készítőjét illeti a dicséret, a program által létrehívott "eredeti ötletekért" viszont nem. Az ember csupán "metaszerzője" az alkotásnak, hiszen ő hozta létre a mű alkotóját (Hofstadter, 1996, 606-7). Az első esetben a program készítőjét tekintjük stílussal bírónak, míg a második esetben a programot.

Elsőre jogosnak látszik az az ellenvetés, hogy a stílussal bíró ember más, mint a stílust szimuláló android vagy program. Az esztétikai és etikai értelemben unikális ember eredeti módon reprezentálja a világot, az általa tervezett program viszont valójában csupán származtatott léttel bír, vagyis nincs stílusa, csak modora. Ehhez hasonlóan Phil Resh hidegen, android-stílusban teljesíti feladatát, pedig ember, míg az elsőre embernek tűnő android, Rick Deckard a magányos nyomozó stílusos archetípusának modoros szimulátora. Danto szerint az ízléssel kapcsolatban sem beszélhetünk szakértelemről, vagyis a de-

Mentofaktúra folyóirat
-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

*Elektromos coach-okról
álmodnak a coache-k?*

Dr. Kollár József

Coach képzés

<http://www.szervezetepites.hu>

Boldogságréning

<http://www.acoach.hu>

mcdonaldizált esztétizált etika autentikus megtestesítői olyan eredeti figurák, akiknek senki sem finomíthatja az ízlését, a szabályok révén csak arra lehet megtanítani az embereket, hogy szimulálni tudják a mások kifinomult ízlését, vagyis ilyenkor olybá tűnnek, mintha androidok lennének.

Véleményünk szerint célszerű úgy tekinteni önmagunkra, mint az adott holonikus szisztéma által "gyártott" modoros vagy stílusos műtermékekre. A minket túlélőgépekként kezelő gének az Anyatermészet mérnöki tevékenységének "kedvezményezettjei", a kulturális evolúció elsődleges pártfogoltjai pedig a mémek, vagyis kulturális gének. Az eredeti műalkotások és az emberek elemzése esetén nem esünk az intencionális hiba bűnébe, ha az "alkotás" értelmezése során szerzői szándékokat konstituálunk a coaching során feltárolt reprezentációs rendszer mintázataiból kiindulva. Az adott körülmények által létrehozott modoros vagy stílussal bíró műtermékek szerzőjét (a viselkedésüket meghatározó rendszert) is rekonstruálhatjuk, ha a reprezentációs szisztéma szabályainak megfelelően olvassuk műveit, vagyis a hozzánk forduló ember-holonokat. Ha a „stílus az adott ember képe”, akkor a modoros ember nem más, mint egy másik ember képe, melyről azt hiszi, hogy a saját stílusa, vagyis önarcképe. A coaching során rá kell világítanunk erre, és segítenünk kell abban, hogy a hozzánk forduló létrehozza saját önarcképét, vagyis ne más stílusának modoros szimulátora legyen, hanem megtalálja önmagát. A viselkedését meghatározó rendszert metaforikusan tekinthetjük egy kiállítóternek, melynek átrendezése lehetővé teszi, hogy a hozzánk forduló személy mint két lábon járó műalkotás más kontextusban lássa önmagát. Ekkor a coach úgy viselkedik, mint egy kiállítást létrehívó kurátor, aki a művészekkel együttműködve megalkot egy eredeti koncepciót annak érdekében, hogy a művek (családtagok, egyéb szervezetek tagjai) jól működő rendszerré váljanak, melyben az autonómia és az integráció kényes egyensúlya adja az installáció értékét-

Dr. Kollár József

Egyetemi oktató, PPKE
Magyar Coachszövetség KA Szakmai igazgatója
Coach
<http://www.szervezetepites.hu>
